

Dr. sc. Izet Pehlić
Sakib Peskić, MA
Dr. sc. Nermin Tufekčić

KVALITET SOCIJALNE PODRŠKE OSOBAMA TREĆE ŽIVOTNE DOBI KOJE IMAJU INSTITUCIONALNU I VANINSTITUCIONALNU PODRŠKU

Sažetak

Cilj ovog istraživanja bio je da se istraži kvalitet socijalne podrške osobama treće životne dobi kroz: istraživanje stavova o potrebnoj socijalnoj podršci, dostupnoj socijalnoj podršci i vidovima pružene socijalne podrške osobama treće životne dobi, te da se ustanovi postoji li statistički značajna razlika u stavovima o kvalitetu socijalne podrške osobama treće životne dobi koje imaju institucionalnu i vaninstitucionalnu podršku.

Od istraživačkih metoda u izradi teorijskog dijela rada korištena je metoda teorijske analize, a u empirijskom dijelu korišten je deskriptivno-analitički servej metod.

Istraživački uzorak se sastojao od 150 osoba treće životne dobi koje koriste domski smještaj kao oblik podrške i 150 osoba treće životne dobi koje žive u svome domaćinstvu i ne koriste domski smještaj.

Rezultati istraživanja pokazali su da postoji statistički značajna razlika u kvalitetu socijalne podrške osobama treće životne dobi koje imaju institucionalnu i vaninstitucionalnu podršku: osobe treće životne dobi koje imaju institucionalnu podršku imaju veći kvalitet socijalne podrške od osoba treće životne dobi koje žive u svome domaćinstvu i ne koriste domski smještaj.

Ključne riječi: *socijalna podrška, socijalna mreža, mrežna analiza, model mrežne socijalne podrške*

Uvod

U društvu se uporedo odvijaju aktivnosti na dva nivoa koji su međusobno isprepleteni. Jedan je svijet socijalne svakodnevnice u kojoj se uspostavljaju neformalne relacije između pojedinca i društva, a drugi je svijet formalnih i institucionalnih odnosa u društvu, tj. svijet sistema. U sistemskom se zadovoljavaju objektivne potrebe ljudi, dok je životni prostor orijentisan ka razumijevanju subjektivnih potreba čovjeka.

S ciljem boljeg razumijevanja socijalnog svijeta čovjeka i njegovih socijalnih odnosa, odlučili smo se za korištenje konstrukta „socijalna mreža“, kojim Nobert Elias (1971, 1987) objašnjava međusobno zavisne spletove odnosa pojedinaca u društvu. U tom spletu ljudi, svaki čovjek povezan je s drugim ljudima mnoštvom „lanaca“ koji sačinjavaju socijalne mreže – realne, empirijski opisivne socijalne odnose između pojedinaca. Dakle, po definiciji, socijalna mreža je socijalna struktura sastavljena od niza elemenata (kao što su pojedinci ili organizacije) i njihovih

odnosa, veza ili interakcija. Socijalna mreža pojedinca važan je aspekt socijalne podrške, koja je često određena veličinom, strukturom i karakteristikama socijalne mreže pojedinca.

Koncept socijalne mreže prilagođen je istraživanjima pojedinaca, ljudi i grupa kako bi se saznalo koji strukturalni i sadržajni socijalni odnosi postoje između njih. Ta se istraživanja nazivaju "analizama mreže". Pri tome treba empirijski dokazati da li i koji kontakti i interakcije među tim ljudima ili između ljudi i institucija postoje ili, još bolje, utvrditi koje resurse predstavlja jedna mreža za pojedinca.

Prema Bullinger i Novak (2004), socijalne mreže pojedinca dijelimo na primarne (lične ili mikrosocijalne), sekundarne (institucionalne ili makrosocijalne) i tercijarne (intermedijalne ili mezosocijalne) mreže.

Primarna mreža je lokalna mreža zajednice u kojoj smo rođeni ili smo je sami odabrali i koja obuhvata mikrosocijalno okruženje pojedinca. Tu spadaju četiri područja mreža: porodična, rodbinska, komšijska i prijateljska mreža.

Sekundarne (institucionalne ili makrosocijalne) mreže su suma poslovnih odnosa: sekundarna ili institucionalna ili makrosocijalna mreža podrazumijeva različite socijalne institucije. Njima označavamo javne institucionalne mreže koje su na usluzi građanima i koje sve više dobijaju na značaju.

Tercijarne (intermedijalne ili mezosocijalne) mreže fungiraju kao alternative primarnim i sekundarnim mrežama, te kao posredna instanca između njih (grupe za samopomoć, intermedijalne profesionalne uslužne djelatnosti, nevladine organizacije i dr.) (Bullinger i Novak, 2004: 56–67).

Mrežne analize omogućavaju diferencirajuću analizu različitih oblasti života osoba, strukturiranje njihovog socijalnog okruženja i obrazlaganje realnih socijalnih odnosa. Pomoću odabranih mrežnih varijabli mogu se definirati gustoća, obim, sadržaj, trajanje, intenzitet pojedinih socijalnih mreža jednog čovjeka, da bi se, što preciznije, opisale njegove slabosti i prednosti, kako bi se na toj osnovi odredila neophodna socijalna pomoć i podrška. Poznavanje realnih socijalnih mreža jednog klijenta predstavlja polazišnu tačku za strategiju stručnjaka socijalnog rada i pedagoga.

Bullinger i Novak (2004: 54–55) karakteristike socijalne mreže dijele na strukturalne i interakcionalne.

Značaj socijalnih mreža podrške za osobe treće životne dobi

Za osobe treće životne dobi socijalne mreže imaju poseban značaj, jer socijalne interakcije i socijalna pomoć igraju važnu ulogu u očuvanju zdravlja i prevazilaženju bolesti. Socijalna podrška se može dovesti u vezu s mnogim benefitima za fizičko i mentalno zdravlje (Uchino, 2004, 2009). Osobe sa niskom socijalnom podrškom prijavljuju više supkliničkih simptoma depresije i anksioznosti nego ljudi sa visokom socijalnom podrškom (Lakey i Cronin, 2008; Brewin, Andrews i Valentine, 2000).

Ako osoba nema dovoljno socijalne podrške te nije uključena u socijalne aktivnosti, to može omesti njezino uspješno suočavanje sa životnim teškoćama, usljed čega gubi osjećaj kontrole, što povećava stres koji djeluje štetno na njezino zdravlje (Lučanin, 2003).

Socijalna mreža i socijalna podrška posebno su značajne u sveukupnoj organizaciji i rehabilitaciji starih zbog smanjenja socijalne mreže usljed mentalnih i fizičkih ograničenja, odlaska u penziju, smrti partnera i prijatelja. Općenito, može se reći da su mreže starih ljudi u prosjeku manje od mreža mladih ljudi te da se s godinama smanjuje i veličina socijalne mreže (Engel, Kegerreis i Blackwell, 1996: 15).

Despotović (2012) navodi da se sve funkcije socijalne mreže koje imaju za cilj zadovoljenje potreba osoba treće životne dobi mogu svrstati u tri grupe: psihosocijalna podrška, kognitivna podrška i instrumentalna podrška.

Psihosocijalna podrška obuhvata podršku u sferi očuvanja i podizanja nivoa zadovoljstva životom, postizanja i očuvanja pozitivnog stava prema sebi i drugima, stvaranja uslova za integraciju u socijalno okruženje, obezbjeđenja i unapređenja komunikacije i samorealizacije u društvu i porodici, smanjenja osjećaja beskorisnosti i bespomoćnosti zbog postojećih ograničenja, te promocije mogućnosti i preostalih snaga, odnosno mentalnih i fizičkih potencijala.

Kognitivna podrška, prije svega, odnosi se na davanje informacija (davanje savjeta – konsultacija, bilo da su dio svakodnevnog života ili da se radi o rješavanju finansijskih, pravnih, pa i zdravstvenih problema).

Instrumentalnu podršku čini podrška koja se odnosi na pomoć u zadovoljavanju svakodnevnih potreba, kao što su pripremanje hrane, hranjenje, oblačenje, održavanje higijene, snabdijevanje različitim potrepštinama, pomoć pri fizičkim aktivnostima poput izlaska iz doma, pri šetnji i sl. (Despotović, 2012).

Shodno navedenom, da bi osobe treće životne dobi imale sveobuhvatnu podršku, potrebno im je pružiti sve oblike pomoći:

- emocionalnu pomoć: da dožive pozitivna osjećanja, blizinu, povjerenje i angažman, prihvatanje vlastite ličnosti i osjećanja i da dožive aktivno slušanje;
- podršku pri rješavanju problema: da mogu razgovarati o problemu, dobiti informacije relevantne za rješavanje problema i djelovanje, da dožive ohrabrenje i podršku, dobiju povratnu informaciju o vlastitom ponašanju i doživljajima;
- praktičnu i materijalnu pomoć: da u slučaju potrebe mogu dobiti novac na poklon ili pozajmicu, da pri nekom teškom zadatku dobiju pratnju, podršku ili praktičnu pomoć, da budu oslobođeni zadatka ili opterećenja;
- doživljaj socijalne integracije: da budu uključeni u mrežu socijalnih interakcija i usklađivanje predstava o životu i vrijednostima i
- doživljaj sigurnosti socijalne interakcije: da imaju povjerenje u odnose s ljudima i njihovu raspoloživost (Despotović, 2007).

Karačić (2012) navodi četiri aspekta socijalne podrške koji su važni za razumijevanje povezanosti međuljudskih odnosa, dobrobiti i zdravlja ljudi, a to su viđenje socijalne podrške kao

stepena socijalne integracije osobe, subjektivnog doživljaja kvaliteta odnosa pojedinca, percipirane pomoći drugih ljudi i stvarno primljene pomoći.

Socijalna podrška podrazumijeva percepciju primljene pomoći, koja je važna zbog osjećaja osobe da u kriznim ili stresnim situacijama može računati na savjete, informacije, instrumentalnu pomoć ili razumijevanje drugih ljudi. Osjećaj da možemo očekivati pomoć od drugih može ublažiti ili spriječiti doživljavanje nekog događaja stresnim (Karačić, 2012).

Izvori socijalne mreže

Prema Katilović (2016), prilikom odabira izvora socijalne podrške pomagači su većinom rangirani od najintimnijih prema manje intimnim. U sistemu podrške postoji hijerarhija izbora grupe podrške i pojedinačnog pomagača, na način da većina ljudi preferira da najprije primi podršku od intimno bliskih osoba. Za starije osobe na prvom mjestu većinom je porodica kao neformalna ili prirodna mreža podrške. Kada je najvažniji porodični pomagač odsutan, izbor pada na sljedećeg u hijerarhijskoj strukturi. Dokazano je da stariji ljudi najviše očekuju da prime podršku od bračnog partnera. Prema Lučaninu (2003), stariji ljudi koji žive u braku sretniji su, zdraviji i žive duže od razvedenih ili udovaca iste dobi. Nakon gubitka bračnog partnera, obično se za podršku usmjeravaju na djecu. Ljubav, društvo i stimulacija koju pružaju djeca umanjuju negativni utjecaj tjelesne onesposobljenosti i gubitaka na psihičku dobrobit, dok sukobi i loši odnosi s odraslom djecom doprinose lošem mentalnom i tjelesnom zdravlju. Djeca ponekad mogu osjećati ljutnju, krivnju pa i depresiju u situacijama kada nose teret brige za ostarjele roditelje, a nerijetko ovo može voditi i problemima u odnosima s braćom i sestrama kada treba donijeti odluku o tome ko treba brinuti o roditeljima (Galić i sar., 2013). Ako dijete ne postoji ili nije dostupno, povećava se značaj ostalih članova porodice i najbližih krvnih srodnika. Većina starijih ljudi kojima je život dodijelio ulogu nane i djeda navodi da je ta uloga dala novu pozitivnu dimenziju njihovim životima. Braća i sestre u starijoj dobi češće služe za druženje i dijeljenje uspomena nego za direktnu pomoć (Galić i sar., 2013). Ako intimne veze ne postoje ili izostanu u užoj ili široj porodici, članovi socijalne mreže postaju osobe izvan porodičnog kruga, kao što su prijatelji i komšije. Prijatelji i komšije važan su izvor socijalne podrške jer su često bliži od porodice u pružanju pomoći starijoj osobi i učestalosti susreta. Prijateljstva starim ljudima služe kao izvor podrške, topline i povremene pomoći u svakodnevnom životu (Galić i sar., 2013). Na kraju, krug podrške završava se formalnom stručnom podrškom raznih udruženja, vjerskih organizacija, društvenih servisa ili institucionalne podrške (Katilović, 2016).

Model mrežne socijalne podrške u zajednici

Model mrežne socijalne podrške realizira se pružanjem pomoći pojedincu kroz organiziran sistem podrške i on obuhvata nekoliko međuzavisnih i povezanih oblika djelovanja: individualno i mrežno savjetovanje, podržavanje samopomoći, umreženje socijalnih usluga i rad za zajedničko dobro (društveno koristan rad).

U primarnom okruženju, osobe treće životne dobi podstiču se na spremnost da traže i prihvataju pomoć, jačaju svoj lični sistem i otkriju potencijalne izvore pomoći koji su za njih

odgovarajući i važni. Nadalje, umrežavanjem na nivou usluga, pojedinih institucija, kroz bolju koordinaciju i kooperaciju među institucijama (gdje službe i sadržajno sarađuju) nudi se i bolja informiranost osobama treće životne dobi o tome gdje mogu naći odgovarajuću pomoć za potrebe koje imaju. Na tercijarnom nivou podstiče se organiziranje grupa za samopomoć osoba istih ili sličnih problema, gdje jedni drugima kroz lične primjere uspjeha pružaju podršku i dijele korisne informacije kako da prepoznaju i ojačaju svoje lične kapacitete. Učesnici u društveno korisnom radu, u slobodno vrijeme, mogu biti volonteri, pripadnici različitih političkih, kulturnih, umjetničkih i drugih krugova, nosioci važnih i odgovornih funkcija u društvu (npr. medicinski službenik, kroz svoj rad, upoznaje osobe kojima je potrebna određena socijalna podrška i pomaže im da tu podršku ostvare u sekundarnim mrežama). Na ovaj način vrši se povezivanje profesionalno-formalnih sistema podrške sa neformalnim i privatnim mrežama i ostvaruju se nove socijalne mreže podrške za osobe treće životne dobi.

U konkretna polja u kojima je primjenjiv model mrežne socijalne podrške spadaju: pružanje socijalne i emocionalne podrške, posredovanje i umrežavanje resursa na različitim nivoima, zastupanje potreba u zajednici, poboljšanje socijalne interakcije, posredovanje pomoći unutar zdravstva i socijalnog rada, socijalno-pedagoški savjetodavni rad u disfunkcionalnim porodicama, kvalitetno i aktivno provođenje slobodnog vremena, mobiliziranje građana i sl.

Osobama treće životne dobi potrebna je sveobuhvatna i kontinuirana podrška koja se ostvaruje na svim nivoima njihovog socijalnog svijeta kako bi uspjeli preovladati rizične situacije u kojima se nalaze. Takav sistem podrške podrazumijeva:

- *solidarnu zajednicu* (jer se, shodno ovom modelu, socijalna pomoć osobama treće životne dobi odvija u njihovom mikro, makro i mezosistemu, a tu pomoć pruža tim stručnjaka različitih profesija i volonteri iz lokalne zajednice različitih kompetencija);
- *aktivan socijalni rad* (koji se svojim nadležnostima, utemeljenim u zakonima iz oblasti pomoći osobama treće životne dobi, kroz institucije uključuje intervencijama i shodno potrebama, u svome domenu doprinosi sistemu podrške) i
- *raspoloživost socijalnih mreža pojedinca* (dovođenjem u funkciju resursa podrške koji već postoje i koji su trenutno prisutni u neposrednoj blizini osoba treće životne dobi, u njihovim porodicama, prijateljima, komšijama, vjerskim zajednicama i sl.) (Bulinger i Novak, 2004).

Metod

Cilj ovog istraživanja bio je da se istraži kvalitet socijalne podrške osobama treće životne dobi kroz: istraživanje stavova o potrebnoj socijalnoj podršci, dostupnoj socijalnoj podršci i vidovima pružene socijalne podrške osobama treće životne dobi, te da se ustanovi postoji li statistički značajna razlika u stavovima o kvalitetu socijalne podrške osobama treće životne dobi koje imaju institucionalnu i vaninstitucionalnu podršku.

U istraživanju smo pošli od hipoteze: „Pretpostavljamo da ne postoji statistički značajna razlika u kvalitetu socijalne podrške osobama treće životne dobi koje imaju institucionalnu i vaninstitucionalnu podršku“.

U izradi teorijskog dijela rada korištena je metoda teorijske analize. U empirijskom dijelu korišten je deskriptivno-analitički servej metod. Istraživačka tehnika je skaliranje.

Instrumenti

U istraživanju je korištena *Skala o vrstama i kvalitetu podrške osobama treće životne dobi*, koja je oblikovana za potrebe ovog istraživanja, a nastala je na osnovu teorijskog konstrukta socijalne podrške. Sastoji se od sedam varijabli: spol, dob, broj članova porodice, nivo potrebne socijalne podrške, nivo dostupne socijalne podrške, vidovi pružene socijalne podrške i faktor dodatne socijalne podrške.

Četvrta i peta varijabla oblikovane su u formi skala. Učesnici su odgovarali zaokruživanjem određenog broja na skali Likertovog tipa s četiri nivoa, a ukupan rezultat se dobije linearnom kombinacijom procjena. Viši rezultat označava i veći nivo potrebne socijalne podrške, odnosno veći nivo dostupne socijalne podrške. Primjer ajtema: Zaokružite na odgovarajućem mjestu u kojoj mjeri su vam potrebni dolje navedeni oblici socijalne pomoći (ljubav, brižnost, emocionalna toplina: 1. nikad, 2. rijetko, 3. često, 4. uvijek).

Šesta varijabla (vidovi pružene socijalne podrške) oblikovana je u formi skale. Učesnici odgovaraju zaokruživanjem određenog broja na skali Likertovog tipa s četiri nivoa, a ukupan rezultat se dobije linearnom kombinacijom procjena. Viši rezultat označava i veći nivo pružene socijalne podrške. Primjer ajtema: Emocionalnu podršku mi pružaju bračni partner, djeca, prijatelji, komšije, rodbina, neformalni pomagač, državna institucija – za svakog pomagača se zaokružuje broj: 1. nikad, 2. rijetko, 3. često, 4. uvijek).

Sedma varijabla je u formi pitanja zatvorenog tipa i učesnici zaokruživanjem određenog broja nude informaciju o faktoru dodatne socijalne podrške, a koji nije naveden u ranijim skalama. Ajtem: Za koga još možete smatrati da vam je podrška? (Odgovori: 1. vjerski službenik, 2. socijalni radnik, 3. određena omladinska udruženja).

Provjerili smo pouzdanost *Upitnika o potrebnim različitim vrstama socijalne podrške* na našem uzorku i *Cronbachov alpha* koeficijent pouzdanosti iznosi $\alpha=,906$, što potvrđuje njegovu pouzdanost i na našem uzorku.

Provjerili smo pouzdanost *Upitnika o dostupnim različitim vrstama socijalne podrške* na našem uzorku i *Cronbachov alpha* koeficijent pouzdanosti iznosi $\alpha=,878$, što potvrđuje njegovu pouzdanost i na našem uzorku.

Provjerili smo pouzdanost *Upitnika o vidovima pružene socijalne podrške* na našem uzorku i *Cronbachov alpha* koeficijent pouzdanosti iznosi $\alpha=,816$, što potvrđuje njegovu pouzdanost i na našem uzorku.

Ispitanici

Iz populacije osoba treće životne dobi sa područja Srednjobosanskog kantona za uzorak je izdvojeno 150 osoba treće životne dobi koje koriste domski smještaj kao oblik podrške i 150 osoba treće životne dobi koje žive u svome domaćinstvu i ne koriste domski smještaj.

Uzorak po varijabli spol sačinjavalo je 79 osoba ženskog i 71 osoba muškog spola treće životne dobi koje koriste domski smještaj kao oblik podrške i 79 osoba ženskog i 71 osoba muškog spola koje žive u svome domaćinstvu i ne koriste domski smještaj.

Istraživački postupak

Istraživanje je obavljeno individualno, sa svakim ispitanikom pojedinačno u institucionalnim i vaninstitucionalnim uvjetima. Sa svakim ispitanikom obavljen je individualni razgovor i analiziran je svaki ajtem pojedinačno. Istraživač je bilježio odgovore ispitanika na upitnicima.

U toku istraživanja upriličen je blizak i ugodan razgovor u funkciji motiviranja ispitanika za dobrovoljno učešće u istraživanju i iskreno odgovaranje na svaki ajtem. Ispitanici su upoznati da je istraživanje anonimno i da će rezultati poslužiti samo za naučnoistraživačke svrhe. Svaki ispitanik je dobrovoljno učestvovao u istraživanju.

Za istraživanje u institucionalnim uvjetima u Domu za socijalno-zdravstvenu zaštitu odraslih lica "Naš dom" Travnik pribavljena je saglasnost i obavljeno je uz nesebičnu pomoć zaposlenice mr. sc. Vanje Sivo.

Obrada podataka je vršena kompjuterski u statističkom programu (SPSS 17) i bazirana je na primjeni Mann-Whitney testa koji je rađen u funkciji testiranja razlika između aritmetičkih sredina dva nezavisna uzorka koji zadovoljavaju uvjete korištenja parametrijskih testova, budući da je ustanovljeno odstupanje distribucije rezultata od normalne raspodjele.

Rezultati istraživanja

Kvalitet socijalne podrške osobama treće životne dobi istražili smo uz pomoć *Upitnika o potrebnim različitim vrstama socijalne podrške*, *Upitnika o dostupnim različitim vrstama socijalne podrške* i *Upitnika o vidovima pružene socijalne podrške* koji se sastoji iz pet supskala: kvalitet emocionalne podrške, kvalitet praktične podrške, kvalitet materijalne podrške, kvalitet informacijske podrške i kvalitet socio-kulturne podrške. Slijedi analiza i interpretacija pojedinačnih istraživačkih rezultata prema navedenom redoslijedu.

Najprije, uz pomoć *Upitnika o potrebnim različitim vrstama socijalne podrške* dobili smo istraživačke rezultate. Uradili smo rangiranje istraživačkih rezultata o potrebnim različitim vrstama socijalne podrške prema aritmetičkoj sredini i stanje je sljedeće:

Vrsta socijalne podrške	Aritmetička sredina
Redovna materijalna pomoć	3,8167
Praktična pomoć u kućanskim poslovima, pripremanju hrane	3,6300
Pomoć u nabavci namirnica i drugih potrepština	3,5900
Zajedništvo i osjećaj pripadnosti	3,5600
Pomoć u problemskim situacijama	3,5600
Poštovanje, razumijevanje, povjerenje	3,5400
Prijevoz	3,5000

Ohrabrenje	3,4967
Druženje kroz redovne kontakte	3,4900
Ljubav, brižnost, emocionalna toplina	3,4733
Znanje, informacije o stvarima koje Vas se tiču	3,4700
Utjeha	3,4633
Pažnja	3,4600
Tjelesna blizina (intimni fizički kontakt s drugima koji donosi emocionalno zadovoljenje)	3,3500
Pomoć u kretanju unutar ili van kuće	3,3033
Povjerljivi razgovori	3,2600
Povremena materijalna pomoć	2,6333

Iz predstavljenih istraživačkih rezultata o potrebnim različitim vrstama socijalne podrške vidljivo je da su ispitanim osobama treće životne dobi potrebni svi vidovi socijalne podrške i da je mala razlika u preferiranju različitih vidova socijalne podrške. Najviše rangirana je redovna materijalna pomoć, a najmanje rangirana povremena materijalna pomoć.

Nadalje, uz pomoć *Upitnika o dostupnim različitim vrstama socijalne podrške* dobili smo istraživačke rezultate. Uradili smo rangiranje istraživačkih rezultata o dostupnim različitim vrstama socijalne podrške prema aritmetičkoj sredini i stanje je sljedeće:

Vrsta socijalne podrške	Aritmetička sredina
Redovna materijalna pomoć	3,4267
Pomoć u nabavci namirnica i drugih potrepština	3,2900
Prijevoz	3,2767
Praktična pomoć u kućanskim poslovima, pripremanju hrane	3,2333
Pomoć u kretanju unutar ili van kuće	3,1867
Pomoć u problemskim situacijama	3,0433
Zajedništvo i osjećaj pripadnosti	3,0267
Pažnja	2,9700
Znanje, informacije o stvarima koje Vas se tiču	2,9667
Druženje kroz redovne kontakte	2,9533
Poštovanje, razumijevanje, povjerenje	2,9433
Ljubav, brižnost, emocionalna toplina	2,9267
Tjelesna blizina (intimni fizički kontakt s drugima koji donosi emocionalno zadovoljenje)	2,8667
Ohrabrenje	2,8500
Utjeha	2,7733
Povjerljivi razgovori	2,6000
Povremena materijalna pomoć	2,5233

Iz predstavljenih istraživačkih rezultata o dostupnim različitim vrstama socijalne podrške vidljivo je da su ispitanim osobama treće životne dobi potrebni svi vidovi socijalne podrške i da je mala razlika u preferiranju različitih vidova socijalne podrške. Interesantno, kao i kod ranije predstavljenih potrebnih vidova socijalne podrške najviše rangirana je redovna materijalna pomoć, a najmanje rangirana povremena materijalna pomoć. Samo je različit redoslijed u distribuciji i intenzitetu različitih vrsta socijalne podrške.

Iz predstavljenih istraživačkih rezultata mogao bi se izvesti zaključak kako osobe starije životne dobi u najvećoj mjeri imaju dostupnim različite vrste potrebne socijalne podrške. To ostvaruju kako u situaciji institucionalne tako i vaninstitucionalne podrške.

I na kraju, uz pomoć *Upitnika o vidovima pružene socijalne podrške* dobili smo istraživačke rezultate. *Upitnik o vidovima pružene socijalne podrške* sastoji se iz pet supskala: kvalitet emocionalne podrške, kvalitet praktične podrške, kvalitet materijalne podrške, kvalitet informacijske podrške i kvalitet socio-kulturne podrške. Slijedi grafički prikaz rezultata poređenja aritmetičkih sredina pruženih različitih vidova socijalne podrške.

Istraživački rezultati pokazali su kako osobama treće životne dobi:

- emocionalnu podršku u najvećoj mjeri pružaju djeca, slijede bračni partner, prijatelji, komšije, rodbina, neformalni pomagač, a u najmanjoj mjeri pruža državna institucija;
- materijalnu podršku u najvećoj mjeri pružaju djeca, slijede državna institucija, bračni partner, rodbina, prijatelji, komšije, a u najmanjoj mjeri pruža neformalni pomagač;
- praktičnu podršku u najvećoj mjeri pružaju prijatelji, slijede djeca, bračni partner, neformalni pomagač, komšije, rodbina, a u najmanjoj mjeri pruža državna institucija;
- informacijsku podršku u najvećoj mjeri pružaju djeca, slijede prijatelji, komšije, neformalni pomagač, rodbina, bračni partner, a u najmanjoj mjeri pruža državna institucija;
- socio-kulturnu podršku u najvećoj mjeri pružaju neformalni pomagači, slijede prijatelji, djeca, komšije, rodbina, bračni partner, a u najmanjoj mjeri pruža državna institucija.

Interesiralo nas je postoji li statistički značajna razlika u vidovima pružene socijalne podrške osobama treće životne dobi. Slijedi analiza i interpretacija istraživačkih rezultata počevši od kvaliteta pružene emocionalne podrške osobama treće životne dobi.

Rezultati istraživanja (tabela 1), uvidom u srednji rang, pokazuju da postoji razlika kod osoba treće životne dobi koje imaju institucionalnu i vaninstitucionalnu podršku u pruženoj emocionalnoj podršci od strane različitih faktora.

Rezultati Mann-Whitney testa (tabela 2) pokazali su da postoji statistički značajna razlika u vidu pružene socijalne podrške osobama treće životne dobi. U nivou kvaliteta pružene emocionalne podrške od strane bračnog partnera ($\chi^2=5240,5$, sig.= ,000) i komšija ($\chi^2=8427,0$, sig.= ,000) ispitanici koji žive u svom domaćinstvu pokazali su statistički značajno viši srednji

rang na nivou značajnosti od $<0,01$ u odnosu na ispitanike koji žive u staračkom domu. S druge strane, ispitanici koji žive u staračkom domu pokazuju statistički značajno viši srednji rang na nivou značajnosti od $<0,01$ u odnosu na ispitanike koji žive u svom domaćinstvu u kvalitetu emocionalne podrške od strane djece ($\chi^2=9502,0$, sig.= ,016), prijatelja ($\chi^2=6957,5$, sig.= ,000) i neformalnih pomagača ($\chi^2=5372,5$, sig.= ,000). Ne postoji statistički značajna razlika u srednjem rangju za kvalitet pružene emocionalne podrške od strane rodbine i državne institucije između ispitanika koji žive u svom domaćinstvu i ispitanika koji žive u staračkom domu.

Rangovi				
	Boravim u	N	Srednji rang	Suma rangova
Emocionalnu podršku mi pruža bračni partner	u staračkom domu	150	110,44	16565,50
	u svome domaćinstvu	150	190,56	28584,50
Emocionalnu podršku mi pružaju djeca	u staračkom domu	150	162,15	24323,00
	u svome domaćinstvu	150	138,85	20827,00
Emocionalnu podršku mi pružaju prijatelji	u staračkom domu	150	179,12	26867,50
	u svome domaćinstvu	150	121,88	18282,50
Emocionalnu podršku mi pružaju komšije	u staračkom domu	150	131,68	19752,00
	u svome domaćinstvu	150	169,32	25398,00
Emocionalnu podršku mi pružaju rodbina	u staračkom domu	150	144,25	21638,00
	u svome domaćinstvu	150	156,75	23512,00
Emocionalnu podršku mi pruža neformalni pomagač	u staračkom domu	150	189,68	28452,50
	u svome domaćinstvu	150	111,32	16697,50
Emocionalnu podršku mi pruža državna institucija	u staračkom domu	150	154,07	23110,00
	u svome domaćinstvu	150	146,93	22040,00

Tabela 1. Rang vrijednosti emocionalne podrške u odnosu na varijablu mjesto boravka

Emocionalnu podršku mi pružaju	bračni partner	djeca	prijatelji	komšije	rodbina	neformalni i pomagač	državna institucija
Mann-Whitney test U	5240,5	9502,0	6957,5	8427,0	10313,0	5372,5	10715,0
Wilcoxon W	16565,5	20827,0	18282,5	19752,0	21638,0	16697,5	22040,0

Z	-9,4	-2,4	-6,1	-4,1	-1,4	-9,8	-1,8
Asymp. Sig.	,000	,016	,000	,000	,171	,000	,075

Varijabla: Mjesto boravka

Tabela 2. Tabela statističkih neparametrijskih testova za nezavisnu varijablu mjesto boravka

Dakle, rezultati istraživanja pokazali su da ispitanici koji žive u svom domaćinstvu dobivaju statistički značajno veću emocionalnu podršku od strane bračnog partnera i komšija nego ispitanici koji žive u staračkom domu. Istovremeno, ispitanici koji žive u staračkom domu dobivaju statistički značajno veću emocionalnu podršku od strane djece, prijatelja i neformalnih pomagača nego ispitanici koji žive u svom domaćinstvu.

Istražili smo i vidove pružene materijalne podrške osobama treće životne dobi. Rezultati istraživanja (tabela 3), uvidom u srednji rang, pokazuju da postoji statistički značajna razlika kod osoba treće životne dobi koje imaju institucionalnu i vaninstitucionalnu podršku u pruženoj materijalnoj podršci od strane različitih faktora.

Rangovi				
	Boravim u	N	Srednji rang	Suma rangova
Materijalnu podršku mi pruža bračni partner	u staračkom domu	150	137,48	20621,50
	u svome domaćinstvu	150	163,52	24528,50
Materijalnu podršku mi pružaju djeca	u staračkom domu	150	190,61	28591,50
	u svome domaćinstvu	150	110,39	16558,50
Materijalnu podršku mi pružaju prijatelji	u staračkom domu	150	154,88	23231,50
	u svome domaćinstvu	150	146,12	21918,50
Materijalnu podršku mi pružaju komšije	u staračkom domu	150	147,71	22156,50
	u svome domaćinstvu	150	153,29	22993,50
Materijalnu podršku mi pruža rodbina	u staračkom domu	150	144,43	21664,00
	u svome domaćinstvu	150	156,57	23486,00
Materijalnu podršku mi pruža neformalni pomagač	u staračkom domu	150	149,05	22357,50
	u svome domaćinstvu	150	151,95	22792,50
Materijalnu podršku mi pruža državna institucija	u staračkom domu	150	127,01	19052,00
	u svome domaćinstvu	150	173,99	26098,00

Tabela 3. Rang vrijednosti materijalne podrške u odnosu na varijablu mjesto boravka

Materijalnu podršku mi pružaju	bračni partner	djeca	prijatelji	komšije	rodbina	neformalni i pomagač	državna institucija
Mann-Whitney test U	9296,5	5233,5	10593,5	10831,5	10339,0	11032,5	7727,0
Wilcoxon W	20621,5	16558,5	21918,5	22156,5	21664,0	22357,5	19052,0
Z	-3,7	-8,5	-1,3	-0,9	-1,5	-0,8	-5,7
Asymp. Sig.	,000	,000	,188	,390	,130	,443	,000

Varijaba: Mjesto boravka

Tabela 4. Tabela statističkih neparametrijskih testova za nezavisnu varijablu mjesto boravka

Rezultati Mann-Whitney testa (tabela 4) pokazali su da postoji djelimična statistički značajna razlika u stepenu pružene materijalne podrške osobama treće životne dobi. U nivou kvaliteta pružene materijalne podrške od strane bračnog partnera ($\chi^2=9296,5$, sig.= ,000) i državne institucije ($\chi^2=7727,0$, sig.= ,000) ispitanici koji žive u svom domaćinstvu pokazali su statistički značajno viši srednji rang na nivou značajnosti od $p<0,01$ u odnosu na ispitanike koji žive u staračkom domu. S druge strane, ispitanici koji žive u staračkom domu pokazuju statistički značajno viši srednji rang na nivou značajnosti od $p<0,01$ u odnosu na ispitanike koji žive u svom domaćinstvu u kvalitetu materijalne podrške od strane djece ($\chi^2=5233,5$, sig.= ,000). Ne postoji statistički značajna razlika u srednjem rangju za kvalitet pružene materijalne podrške od strane prijatelja, komšija, rodbine i neformalnih pomagača između ispitanika koji žive u svom domaćinstvu i ispitanika koji žive u staračkom domu.

Dakle, rezultati istraživanja pokazali su da ispitanici koji žive u svom domaćinstvu dobivaju statistički značajno veću materijalnu podršku od strane bračnog partnera i državne institucije nego ispitanici koji žive u staračkom domu. Istovremeno, ispitanici koji žive u staračkom domu dobivaju statistički značajno veću materijalnu podršku od strane djece nego ispitanici koji žive u svom domaćinstvu.

Istražili smo i stepen procjene kvaliteta pružene praktične podrške osoba treće životne dobi. Rezultati istraživanja (tabela 5), uvidom u srednji rang, pokazuju da postoji razlika u procjeni kod osoba treće životne dobi koje imaju institucionalnu i vaninstitucionalnu podršku u pruženoj praktičnoj podršci od strane različitih faktora.

Rangovi				
	Boravim u	N	Srednji rang	Suma rangova
Praktičnu podršku mi pruža bračni partner	u staračkom domu	150	116,62	17493,00
	u svome domaćinstvu	150	184,38	27657,00
	u staračkom domu	150	119,06	17859,00

Praktičnu podršku mi pružaju djeca	u svome domaćinstvu	150	181,94	27291,00
Praktičnu podršku mi pružaju prijatelji	u staračkom domu	150	193,29	28994,00
	u svome domaćinstvu	150	107,71	16156,00
Praktičnu podršku mi pružaju komšije	u staračkom domu	150	98,70	14804,50
	u svome domaćinstvu	150	202,30	30345,50
Praktičnu podršku mi pruža rodbina	u staračkom domu	150	123,24	18486,00
	u svome domaćinstvu	150	177,76	26664,00
Praktičnu podršku mi pruža neformalni pomagač	u staračkom domu	150	191,61	28742,00
	u svome domaćinstvu	150	109,39	16408,00
Praktičnu podršku mi pruža državna institucija	u staračkom domu	150	158,21	23732,00
	u svome domaćinstvu	150	142,79	21418,00

Tabela 5. Rang vrijednosti praktične podrške u odnosu na varijablu mjesto boravka

Praktičnu podršku mi pružaju	bračni partner	djeca	prijatelji	Komšije	rodbina	neformalni pomagač	državna institucija
Mann-Whitney test U	6168,0	6534,0	4831,0	3479,5	7161,0	5083,0	10093,0
Wilcoxon W	17493,0	17859,0	16156,0	14804,5	18486,0	16408,0	21418,0
Z	-8,3	-6,9	-9,027	-11,5	-6,685	-10,0	-3,1
Asymp. Sig.	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,002

Varijabla: Mjesto boravka

Tabela 6. Tabela statističkih neparametrijskih testova za nezavisnu varijablu mjesto boravka

Rezultati Mann-Whitney testa (tabela 6) pokazali su da postoji statistički značajna razlika u procjeni praktične pomoći osoba treće životne dobi. U nivou kvaliteta pružene praktične podrške od strane bračnog partnera ($\chi^2=6168,0$, sig.= ,000), djece ($\chi^2=6534,0$, sig.= ,000), komšija ($\chi^2=3479,5$, sig.= ,000) i rodbine ($\chi^2=7161,0$, sig.= ,000) ispitanici koji žive u svom domaćinstvu pokazali su statistički značajno viši srednji rang na nivou značajnosti od $p<0,01$ u odnosu na ispitanike koji žive u staračkom domu. S druge strane, ispitanici koji žive u staračkom domu pokazuju statistički značajno viši srednji rang na nivou značajnosti od $p<0,01$ u odnosu na ispitanike koji žive u svom domaćinstvu u kvalitetu praktične podrške od strane prijatelja ($\chi^2=4831,0$, sig.= ,000), neformalnih pomagača ($\chi^2=5083,0$, sig.= ,000) i državne institucije ($\chi^2=10093,0$, sig.= ,002).

Dakle, rezultati istraživanja su pokazali da ispitanici koji žive u svom domaćinstvu dobivaju statistički značajno veću praktičnu podršku od strane bračnog partnera, djece, komšija i rodbine nego ispitanici koji žive u staračkom domu. Istovremeno, ispitanici koji žive u staračkom domu dobivaju statistički značajno veću praktičnu podršku od strane prijatelja, neformalnih pomagača i državne institucije nego ispitanici koji žive u svom domaćinstvu.

Istražili smo i nivo procjene kvaliteta pružene informacijske podrške kod osoba treće životne dobi. Rezultati istraživanja (tabela 7), uvidom u srednji rang, pokazuju da postoji razlika u procjeni kod osoba treće životne dobi koje imaju institucionalnu i vaninstitucionalnu podršku u pruženoj materijalnoj podršci od strane različitih faktora.

Rangovi				
	Boravim u	N	Srednji rang	Suma rangova
Informacijsku podršku mi pruža bračni partner	u staračkom domu	150	116,17	17425,00
	u svome domaćinstvu	150	184,83	27725,00
Informacijsku podršku mi pružaju djeca	u staračkom domu	150	165,15	24772,00
	u svome domaćinstvu	150	135,85	20378,00
Informacijsku podršku mi pruža prijatelji	u staračkom domu	150	183,90	27585,00
	u svome domaćinstvu	150	117,10	17565,00
Informacijsku podršku mi pružaju komšije	u staračkom domu	150	115,95	17393,00
	u svome domaćinstvu	150	185,05	27757,00
Informacijsku podršku mi pruža rodbina	u staračkom domu	150	131,26	19688,50
	u svome domaćinstvu	150	169,74	25461,50
Informacijsku podršku mi pruža neformalni pomagač	u staračkom domu	150	194,44	29165,50
	u svome domaćinstvu	150	106,56	15984,50
Informacijsku podršku mi pruža državna institucija	u staračkom domu	150	156,35	23452,00
	u svome domaćinstvu	150	144,65	21698,00

Tabela 7. Rang vrijednosti informacijske podrške u odnosu na varijablu mjesto boravka

Informacijsku podršku mi pružaju	bračni partner	Djeca	prijatelji	komšije	rodbina	neformalni i pomagač	državna institucija
Mann-Whitney test U	6100,0	9053,0	6240,0	6068,0	8363,5	4659,5	10373,0
Wilcoxon W	17425,0	20378,0	17565,0	17393,0	19688,5	15984,5	21698,0
Z	-8,5	-3,1	-7,1	-7,4	-4,1	-9,3	-2,4
Asymp. Sig.	,000	,002	,000	,000	,000	,000	,019

Varijabla: Mjesto boravka

Tabela 8. Tabela statističkih neparametrijskih testova za nezavisnu varijablu mjesto boravka

Rezultati Mann-Whitney testa (tabela 8) pokazali su da postoji statistički značajna razlika u procjeni informacijske pomoći osobama treće životne dobi. U nivou kvaliteta pružene informacijske podrške od strane bračnog partnera ($\chi^2=6100,0$, sig.= ,000), komšija ($\chi^2=6068,0$, sig.= ,000) i rodbine ($\chi^2=8363,5$, sig.= ,000) ispitanici koji žive u svom domaćinstvu pokazali su statistički značajno viši srednji rang na nivou značajnosti od $p<0,01$ u odnosu na ispitanike koji žive u staračkom domu. S druge strane, ispitanici koji žive u staračkom domu pokazuju statistički značajno viši srednji rang na nivou značajnosti od $p<0,01$ u odnosu na ispitanike koji žive u svom domaćinstvu u kvalitetu informacijske podrške od strane djece ($\chi^2=9053,0$, sig.= ,002), prijatelja ($\chi^2=6240,0$, sig.= ,000), neformalnih pomagača ($\chi^2=4659,5$, sig.= ,000) i državne institucije ($\chi^2=10373,0$, sig.= ,019).

Dakle, rezultati istraživanja su pokazali da ispitanici koji žive u svom domaćinstvu dobivaju statistički značajno veću informacijsku podršku od strane bračnog partnera, komšija i rodbine nego ispitanici koji žive u staračkom domu. Istovremeno, ispitanici koji žive u staračkom domu dobivaju statistički značajno veću informacijsku podršku od strane djece, prijatelja, neformalnih pomagača i državne institucije nego ispitanici koji žive u svom domaćinstvu.

Rangovi				
	Boravim u	N	Srednji rang	Suma rangova
Socio-kulturnu podršku mi pruža bračni partner	u staračkom domu	150	120,83	18125,00
	u svome domaćinstvu	150	180,17	27025,00
Socio-kulturnu podršku mi pružaju djeca	u staračkom domu	150	159,01	23851,00
	u svome domaćinstvu	150	141,99	21299,00
Socio-kulturnu podršku mi pružaju prijatelji	u staračkom domu	150	180,90	27134,50
	u svome domaćinstvu	150	120,10	18015,50
	u staračkom domu	150	127,67	19151,00

Socio-kulturnu podršku mi pružaju komšije	u svome domaćinstvu	150	173,33	25999,00
Socio-kulturnu podršku mi pruža rodbina	u staračkom domu	150	140,11	21017,00
	u svome domaćinstvu	150	160,89	24133,00
Socio-kulturnu podršku mi pruža neformalni pomagač	u staračkom domu	150	189,52	28428,00
	u svome domaćinstvu	150	111,48	16722,00
Socio-kulturnu podršku mi pruža državna institucija	u staračkom domu	150	155,71	23357,00
	u svome domaćinstvu	150	145,29	21793,00

Tabela 9. Rang vrijednosti socio-kulturne podrške u odnosu na varijablu mjesto boravka

Socio-kulturnu podršku mi pružaju	bračni partner	djeca	prijatelji	komšije	rodbina	neformalni i pomagač	državna institucija
Mann-Whitney test U	6800,0	9974,0	6690,5	7826,0	9692,0	5397,0	10468,0
Wilcoxon W	18125,0	21299,0	18015,5	19151,0	21017,0	16722,0	21793,0
Z	-7,9	-1,8	-6,5	-4,902	-2,2	-8,4	-2,3
Asymp. Sig.	,000	,073	,000	,000	,025	,000	,021

Varijabla: Mjesto boravka

Tabela 10. Tabela statističkih neparametrijskih testova za nezavisnu varijablu mjesto boravka

Istražili smo i procjenu kvaliteta pružene socio-kulturne podrške osobama treće životne dobi. Rezultati istraživanja (tabela 9), uvidom u srednji rang, pokazuju da postoji razlika u stavovima osoba treće životne dobi koje imaju institucionalnu i vaninstitucionalnu podršku u pruženoj materijalnoj podršci od strane različitih faktora.

Rezultati Mann-Whitney testa (tabela 10) pokazali su da postoji statistički značajna razlika u procjeni socio-kulturne podrške kod osoba treće životne dobi. U nivou kvaliteta pružene socio-kulturne podrške od strane bračnog partnera ($\chi^2 = 6800,0$, sig. = ,000), komšija ($\chi^2 = 7826,0$, sig. = ,000) i rodbine ($\chi^2 = 9692,0$, sig. = ,025) ispitanici koji žive u svom domaćinstvu pokazali su statistički značajno viši srednji rang na nivou značajnosti od $<0,01$ u odnosu na ispitanike koji žive u staračkom domu. S druge strane, ispitanici koji žive u staračkom domu pokazuju statistički značajno viši srednji rang na nivou značajnosti od $<0,01$ u odnosu na ispitanike koji žive u svom domaćinstvu u kvalitetu socio-kulturne podrške od strane prijatelja ($\chi^2 = 6690,5$, sig. = ,000), neformalnih pomagača ($\chi^2 = 5397,0$, sig. = ,000) i državne institucije ($\chi^2 = 10468,0$, sig. = ,021). Ne postoji statistički značajna razlika u srednjem rangju za kvalitet pružene socio-kulturne podrške od strane djece između ispitanika koji žive u svom domaćinstvu i ispitanika koji žive u staračkom domu.

Dakle, rezultati istraživanja su pokazali da ispitanici koji žive u svom domaćinstvu dobivaju statistički značajno veću socio-kulturnu podršku od strane bračnog partnera, komšija i rodbine nego ispitanici koji žive u staračkom domu. Istovremeno, ispitanici koji žive u staračkom domu dobivaju statistički značajno veću socio-kulturnu podršku od strane prijatelja, neformalnih pomagača i državne institucije nego ispitanici koji žive u svom domaćinstvu.

Umjesto zaključka

Na osnovu uvida u relevantne teorijske izvore i rezultate ranijih istraživanja može se izvesti zaključak kako je osobama treće životne dobi potrebna sveobuhvatna i kontinuirana podrška koja se ostvaruje na svim nivoima njihovog individualnog i socijalnog funkcioniranja kako bi uspjeli preovladati rizične situacije kroz koje prolaze.

Rezultati našeg istraživanja potvrdili su kako je u potpunosti odbačena hipoteza koja je glasila „Pretpostavljamo da ne postoji statistički značajna razlika u kvalitetu socijalne podrške osobama treće životne dobi koje imaju institucionalnu i vaninstitucionalnu podršku“, budući da su istraživački rezultati pokazali:

- da ispitanici koji žive u svom domaćinstvu dobivaju statistički značajno veću emocionalnu podršku od strane bračnog partnera i komšija nego ispitanici koji žive u staračkom domu. Istovremeno, ispitanici koji žive u staračkom domu dobivaju statistički značajno veću emocionalnu podršku od strane djece, prijatelja i neformalnih pomagača nego ispitanici koji žive u svom domaćinstvu.
- da ispitanici koji žive u svom domaćinstvu dobivaju statistički značajno veću materijalnu podršku od strane bračnog partnera i državne institucije nego ispitanici koji žive u staračkom domu. Istovremeno, ispitanici koji žive u staračkom domu dobivaju statistički značajno veću materijalnu podršku od strane djece nego ispitanici koji žive u svom domaćinstvu.
- da ispitanici koji žive u svom domaćinstvu dobivaju statistički značajno veću praktičnu podršku od strane bračnog partnera, djece, komšija i rodbine nego ispitanici koji žive u staračkom domu. Istovremeno, ispitanici koji žive u staračkom domu dobivaju statistički značajno veću praktičnu podršku od strane prijatelja, neformalnih pomagača i državne institucije nego ispitanici koji žive u svom domaćinstvu.
- da ispitanici koji žive u svom domaćinstvu dobivaju statistički značajno veću informacijsku podršku od strane bračnog partnera, komšija i rodbine nego ispitanici koji žive u staračkom domu. Istovremeno, ispitanici koji žive u staračkom domu dobivaju statistički značajno veću informacijsku podršku od strane djece, prijatelja, neformalnih pomagača i državne institucije nego ispitanici koji žive u svom domaćinstvu.
- da ispitanici koji žive u svom domaćinstvu dobivaju statistički značajno veću socio-kulturnu podršku od strane bračnog partnera, komšija i rodbine nego ispitanici koji žive u staračkom domu. Istovremeno, ispitanici koji žive u staračkom domu

dobivaju statistički značajno veću socio-kulturnu podršku od strane prijatelja, neformalnih pomagača i državne institucije nego ispitanici koji žive u svom domaćinstvu.

Istraživački rezultati mogu biti osnova za kreiranje sociopedagoških programa podrške osobama treće životne dobi. Prilog su boljem razumijevanju kvaliteta socijalne podrške osobama treće životne dobi koje imaju institucionalnu i vaninstitucionalnu podršku.

Literatura

1. Brewin, C. R., Andrews, B., & Valentine, J. D. (2000). Meta-analysis of risk factors for posttraumatic stress disorder in trauma-exposed adults. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 2000(68),748–66.
2. Bulinger, N. i Novak, J. (2004). *Mrežni socijalni rad*, Banja Luka: Filozofski fakultet.
3. Despotović, M., (2007). Socijalno-ekonomski i razvojni potencijal obrazovanja odraslih, u: Alibabić, Š. i Pejatović, A. (ur.), *Andragogija na početku trećeg milenijuma*, Beograd: Filozofski fakultet, Institut za pedagogiju i andragogiju.
4. Despotović, M. (2012). Vzdělávání dospělých mezi profesionalizací a profesionalismem = Adult education between professionalization and professionalism, *Studia paedagogica*, 12, roč. 17, č. 1.
5. Elias, N. (1971). *Was ist Soziologie*. 2. München: Auflage.
6. Elias, N. (1987). *Die Gesellschaft der Individuen*. Frankfurt am Main.
7. Engel, J. F., Kegerreis, R. J., & Blackwell, R. D. (1969). Word-of-mouth communication by the innovator. *Journal of Marketing*, 33(3), 15–19.
8. Galić S., Tomasović Mrčela N. i sar. (2013). *Priručnik iz gerontologije, gerijatrije i psihologije starijih osoba*. Osijek: Medicinska škola. Dostupno na: http://ss-medicinska-os.skole.hr/upload/ss-medicinska-os/images/static3/1169/File/PROJEKT_Prirucnik_I_.pdf
9. Karačić, S. (2012). *Socijalna podrška kod adolescenata s tjelesnim oštećenjem*. Dostupno na: file:///C:/Users/AlloAllo/Downloads/22_Karacic.pdf
10. Katilović, M. (2016). *Percepcija socijalne podrške povezane sa sociodemografskim obilježjima kod osoba starije životne dobi*, Završni rad, Osijek: Sveučilište Josipa Juraja Strossmayera.
11. Lakey, B., & Cronin, A. (2008). Low social support and major depression: Research, theory, and methodological issues. In: Dobson KS, Dozois D (ed). *Risk factors for depression*, 385–408.
12. Lučanin, J. D. (2003). *Iskustvo starenja*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
13. Uchino, B. N. (2004). *Social support and physical health: Understanding the health consequences of relationships*. New Haven, CT: Yale University Press.
14. Uchino, B. N. (2009). Understanding the links between social support and physical health: A lifespan perspective with emphasis on the separability of perceived and received support. *Perspectives in Psychological Science*, 4:236–255.

THE QUALITY OF SOCIAL SUPPORT TO THE ELDERLY THAT HAVE INSTITUTIONAL OR NON-INSTITUTIONAL SUPPORT

Summary

The aim of this study was to investigate the quality of social support with the elderly people through: exploring attitudes about the necessary social support, available social support in kinds and forms of provided social support to elderly people and to determine whether there is a statistically significant difference in attitudes about the quality of social support with the elderly people who have the institutional and non-institutional support.

In the preparation of the theoretical part of the work, the research method of theoretical analysis is used, and descriptive-analytic survey method is used in empirical part.

The research sample consisted of 150 elderly people who use residential care as a form of support and 150 elderly people living in their households and do not use the residential care.

The results showed a statistically significant difference in the quality of social support to the elderly people who have the institutional and non-institutional support: the elderly people that have institutional support have a higher quality of social support than the elderly people who live in their households and do not use residential care.

Keywords: *social support, social network, network analysis, network model of social support*